

ACADEMIA ROMÂNĂ
FILIALA IAȘI

INSTITUTUL DE FILOLOGIE ROMÂNĂ
„A. PHILIPPIDE”

*Provocări trecute și prezente în evoluția
limbii, literaturii și culturii române*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Provocări trecute și prezente în evoluția limbii, literaturii
și culturii române / coord.: Ofelia Ichim ; ed.: Alina-Mihaela
Bursuc, Marius-Radu Clim, Ofelia Ichim, ... - Timișoara :
Editura Universității de Vest, 2022
Conține bibliografie
ISBN 978-973-125-981-9

I. Ichim, Ofelia (coord. ; ed.)
II. Bursuc, Alina-Mihaela (ed.)
III. Clim, Marius-Radu (ed.)

811.135.1
008

Tehnoredactare: Marius-Radu CLIM
Coperta: Camil MIHĂESCU

© 2022 Editura Universității de Vest din Timișoara,
pentru prezenta ediție

Editura Universității de Vest
din Timișoara

Calea Bogdăneștilor nr. 32A,
300389, Timișoara
E-mail: editura@e-uvt.ro
Tel.: +40 - 256 592 681

*Provocări trecute și prezente în evoluția
limbii, literaturii și culturii române*

OFELIA ICHIM
(coordonator)

**ALINA-MIHAELA BURSUC, MARIUS-RADU CLIM,
OFELIA ICHIM, MARICICA MUNTEANU, VERONICA OLARIU,
ANA-MARIA PRISACARU, IOANA REPCIUC**
(editori)

euv

**Editura Universității de Vest
din Timișoara
2022**

ACADEMIA
ROMÂNĂ
FILIALA IAȘI

INSTITUTUL DE FILOLOGIE
ROMÂNĂ
„A. PHILIPPIDE”

Acest volum include textele comunicărilor prezentate la Simpozionul Internațional anual al Institutului de Filologie Română „A. Philippide” – Filiala din Iași a Academiei Române, a XX-a ediție, cu titlul ***Provocări trecute și prezente în evoluția limbii, literaturii și culturii române***, Iași, 22–24 septembrie 2021, organizat în colaborare cu Asociația Culturală „A. Philippide”, ediție online.

Referitor la titlul simpozionului, vom aminti, succint, câteva provocări „trecute” din istoria filologiei românești, care au marcat profund evoluția culturii naționale:

– apariția și consolidarea limbii române literare, prin efortul traductologic depus de primii traducători ai textelor biblice în limba română;

– provocări au fost și cele trei mari proiecte care au stat la baza înființării Academiei Române: Ortografia, Gramatica și Dicționarul limbii române. Alte proiecte „provocatoare”:

– *Atlasul limbii române*;

– *Arhivele de folclor*;

– *Atlasul etnografic român*;

– Dicționarele literaturii române (*Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, *Dicționarul general al literaturii române*);

– Dicționarele toponimice.

Provocările în domeniul filologiei și al culturii române nu au fost puține și au avut ca rezultat, de cele mai multe ori, elemente de progres care s-au cumulat în timp, năzuind spre armonizarea unor structuri contradictorii la prima vedere. Titlul simpozionului accentuează continuitatea preocupărilor pentru nou, pentru sincronizarea cu multe tendințe din cercetările internaționale, dar și capacitatea de a selecta ceea ce i se potrivește filologiei românești și nicidecum o preluare automată și haotică a problematicii internaționale. Lucrările simpozionului au fost structurate pe patru secțiuni: Lingvistică, Istorie literară, Cultură și identitate, Memorialistica românească: între documentul istoric și obiectul estetic. Aceștia li se adaugă câteva articole dedicate celor 100 de ani de la nașterea lui Eugeniu Coșeriu.

Articolele publicate în acest volum au fost evaluate prin *peer-review*, în „dublu-orb”, pentru o mai mare obiectivitate asupra calității textelor. Pentru *peer-review* s-a apelat, printre alții, la o parte dintre specialiștii din Comitetul științific al simpozionului. Totodată, menționăm că se publică doar articole inedite și nu reluate ca atare sau ca variante ori în traducere în limbi străine, editate anterior în alte publicații.

Institutul de Filologie Română „A. Philippide” – Filiala din Iași a Academiei Române a fost fondat în 1927 și este format din cinci departamente: Lexicologie-lexicografie, Dialectologie și sociolingvistică, Toponimie, Istorie literară, Etnologie și folclor.

ACADEMIA
ROMÂNĂ
FILIALA IAȘI

INSTITUTUL DE FILOLOGIE
ROMÂNĂ
„A. PHILIPPIDE”

The book *Past and Current Challenges in the Evolution of the Romanian Language, Literature and Culture*, is a collection of the papers delivered by Romanian and foreign scholars at the 20th edition (online edition) of the international annual symposium by the same name that took place in Iasi, Romania, 22nd–24th September 2021, organized by the “A. Philippide” Institute of Romanian Philology – the Iasi Branch of the Romanian Academy and by the “A. Philippide” Cultural Association.

The title of the symposium is related to some past challenges in the history of Romanian philology that deeply influenced the evolution of the national culture:

-The emergence and the consolidation of the literary Romanian language due to the effort of the first translators of the biblical texts into Romanian;

- the three great projects that lay as the foundation of the Romanian Academy (Orthography, Grammar and the Dictionary of the Romanian language) could also be considered challenges. Other “challenging” projects:

-*The Atlas of the Romanian Language*;

-*The Folklore Archives*;

-*The Romanian Ethnographic Atlas*;

- The Dictionaries of the Romanian Literature (*Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, *Dicționarul general al literaturii române*);

- *The Toponymic Dictionaries*.

The challenges in the area of Romanian Philology and generally Romanian culture were many and often resulted in continued interest in the new trends and aspects, thus leading to a synchronized progress along with international research, as well as the ability to select what was suitable for Romanian Philology instead of mechanically or chaotically borrowing international issues.

This collection of articles is structured into four chapters: Linguistics, Literary History, Culture and Identity, Romanian Memorialism: between Historic Document and Aesthetic Object. A few articles added to these sections are dedicated to the anniversary of 100 years since Eugeniu Coșeriu was born.

The papers published in this volume were double-blind peer-reviewed to achieve objectivity and consensus regarding the quality of the texts. Some of the specialists of the Scientific Committee of the symposium were requested to be part of the peer reviewing process. Naturally, the papers included in this book have not been previously published as variants or translated texts.

The “A. Philippide” Institute of Romanian Philology – the Iasi Branch of the Romanian Academy was founded in 1927 and consists of five departments: Lexicology-lexicography, Dialectology and sociolinguistics, Toponymy, Literary history, Ethnology and folklore.

SCIENTIFIC COMMITTEE

Acad. *Michael METZELTIN* (Universitatea din Viena, Austria); Prof. univ. dr. *Mircea ANGHELESCU* (Universitatea din București, România); Cercetător principal dr. *Ana BORBÉLY* (Institutul de Cercetări Lingvistice Rețeaua de Cercetare Eötvös Loránd, Budapesta, Ungaria); Conf. univ. dr. hab. *Nina CORCINSCHI* (Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”, Chișinău, Republica Moldova); Conf. univ. dr. *Romanița CONSTANTINESCU* (Universitatea din Heidelberg, Germania/ Universitatea din București, România); Prof. univ. dr. *Bogdan CREȚU* (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași/ Institutul de Filologie Română „A. Philippide” – Filiala din Iași a Academiei Române, Iași, România, **Președinte**); Dr. Dr. H.C. *Wolfgang DAHMEN* (Universitatea „Friedrich Schiller”, Jena, Germania); Prof. univ. dr. *Sanda GOLOPENȚIA* (Universitatea Brown, Providence, SUA); Prof. univ. dr. *Otilia HEDEȘAN* (Universitatea de Vest din Timișoara, România); *Thede KAHL*, Membru al Academiei Austriece de Științe (Universitatea „Friedrich Schiller”, Jena, Germania); Prof. univ. dr. *Martin MAIDEN*, Membru al Academiei Britanice (Universitatea din Oxford, Anglia); Conf. univ. dr. *Roberto MERLO* (Universitatea din Torino, Italia); Conf. univ. dr. *Elena PLATON* (Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, România); Prof. univ. dr. *Fernando SÁNCHEZ MIRET* (Universitatea din Salamanca, Spania); CS II dr. *Annemarie SORESCU MARINKOVIĆ* (Institutul de Studii Balcanice, Academia Sârbă de Științe și Arte din Belgrad, Serbia); Dr. habil. *Maria ȘLEAHTIȚCHI* (Muzeul Național de Literatură Română „Mihail Kogălniceanu”, Chișinău, Republica Moldova); Prof. univ. dr. *Ion TALOȘ* (Universitatea din Köln, Germania); Prof. univ. dr. *Ioana VINTILĂ-RĂDULESCU* (Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București, România); Lector univ. dr. *Felicia VRÂNCEANU* (Universitatea Națională „Yuriy Fedkovych”, Cernăuți, Ucraina).

Provocări trecute și prezente în evoluția limbii, literaturii și culturii române

CUPRINS

I. LINGVISTICĂ

Alina-Mihaela BURSUC, Marius-Radu CLIM, Mioara DRAGOMIR, Cristina FLORESCU, Gabriela HAJA, Laura MANEA, Elena Isabelle TAMBA, Claudius TEODORESCU, Lansarea primului volum din <i>Corpus lexicografic românesc electronic (CLRE): DA. Literele A–B</i>	15
Mihaela COZMA, Aspecte teoretice și practice ale conceptului de (in)traductibilitate în spațiul lingvistic și cultural românesc	35
Irina-Marinela DEFTU, De la imperialismul cultural la imperialismul lingvistic: considerații lexicale pe marginea întrebării cuvintelor de origine coreeană în România	47
Daiana FELECAN, Un tip de identificare nonantroponimică	57
Oliviu FELECAN, Numele Covid-19: implicații sociolingvistice	79
Alina-Georgiana FOȘINEANU, Dificultăți ale achiziției articolului românesc de către studenții vorbitori de limba arabă	91
Rebeca-Ioana GÎȚ, Terminologia sportivă: de la vocabular clasic la eponimizare în domeniul gimnasticii	95
Angelica HOBJILĂ, Comunicare și/ sau relaționare și/ sau reglare în învățământul primar online	109
Silvia-Ioana ILUȚ, Diminutivele – o perspectivă sociolingvistică	121
Eugenia MINCU, Dublețul greco-latin < lat. <i>auricula</i>, <i>ae, f</i> < lat. <i>auris</i>, <i>is, f</i> și < gr. <i>ous</i>, <i>otos</i> „ureche”: etimologie și funcționalitate	133
Ana-Maria PRISACARU, Considerații privind tautologiile toponimice	145
Gina SCARPETE WALTERS, Structuri cu clasificatori calitativi în documente românești vechi (sec. al XVI-lea – al XVIII-lea)	151
Mihaela SECRIERU, Sorin Stati – un reprezentant strălucit al lingvisticii românești	173
Elena Isabelle TAMBA, Constelațiile în <i>Dicționarul tezaur al limbii române. Observații</i>	203

II. ISTORIE LITERARĂ

Mihai BALTAG, Imaginea mitică a Romei, ilustrată în <i>De reditu suo (Rutilus Namatianus)</i>	219
Alexandru BURLACU, Proba esteticului: neomoderniști basarabeni	225

Nina CORCINSCHI, Poezia din Basarabia. Scenarii postnouăzeciste	247
Iulian-Emil COȚOFANĂ, Puncte de vedere despre Nu. O tentativă (teoretică) de receptare a criticii	257
Simona GALAȚCHI, Procese de masculinizare ale psihicului feminin la Hortensia Papadat-Bengescu: Cazul Dia Baldovin	267
Oxana GHERMAN, Imaginea copilăriei sovietice în romanul românesc contemporan	281
Ilinca ILIAN, O abordare cantitativă a traducerilor din poezia latino-americană în primele decenii ale regimului comunist din România (1945–1964)	293
Emanuela ILIE, Povestea unei lupte fără sorți de izbândă. Confesiunea de criză a Soranei Gurian	315
Laura Ioana LEON, Literature and Medicine	325
Emilia-Andreea MOTORANU, Adrian Marino, un spirit solitar – între conștiința națională și cultura occidentală	333
Mihaela MUDURE, Dracula și provocările romanului universitar românesc	343
Maricica MUNTEANU, Râsul junimist – o formă de educație comunitară ...	355
Nicoleta NEȘU, Limbaj și temporalitate – despre limba maternă și metamorfozele ei: Eva Hoffman	365
Ivana OLUJIC, Tăcerile în romanele Tatianeii Țibuleac	373
Cristinia PALADIAN, Versul în metru alexandrin în literatura română: geneză, evoluție și provocări metrice	387
Flavius PARASCHIV, Victor Anestin și S.F.-ul românesc	397
Ioana Raluca PETRESCU, Petre Stoica și fenomenul literar al lirismului lucrurilor	411
Radu I. PETRESCU, Imaginar oniric și vizionarism în <i>Jurnalele și Memoriile lui Vintilă Horia</i>	421
Cristina SĂRĂCUT, Biblioteca fantastică a Soniei Larian	433
Sharon SCABIN, Rolul femeilor din Primul Război Mondial în societatea burgheză românească	443
Luisa VALMARIN, Memoria – de la dramatism (Sertarul cu aplauze) la ironie (Recviem vesel pentru tata)	449

III. CULTURĂ ȘI IDENTITATE

Felicia DUMAS, Marques identitaires roumaines dans la deuxième édition, revue et augmentée du Dictionnaire bilingue de termes chrétiens-orthodoxes, roumain-français et français-roumain	459
Santiago Daniel GUTIÉRREZ ECHEVERRÍA, Bolivian Literature and the Realism Paradox: from Socio-historical Realism to Post-realism	471
Cristina-Alice TOMA, A doua mare trecere în folclorul românesc literar: baladă și basm. Studiu lexical și discursiv	479

Felicia VRÂNCEANU, Premise ale consolidării învățământului în limba română la Cernăuți (sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea)	495
--	-----

IV. SIMPOZIONUL NAȚIONAL

Memorialistica românească: între documentul istoric și obiectul estetic ediția a VII-a

Zamfir BĂLAN, Memoriile lui Ion Valjan (Ion Al. Vasilescu)	503
Daniela DOBOȘ, Amintirile traducătorilor. Petre Solomon și Antoaneta Ralian	515
Raluca DUNĂ, <i>Soldier Woman</i> (1928). The War Diary of Jeana Fodoreanu	529
Lucia RĂDUCEA, „Notele de război” ale lui Gib I. Mihăescu – două carnete-jurnal inedite	545

EUGENIU COȘERIU 100

Eugenia BOJOGA, Prezența lui E. Coșeriu în America Latină sau cele trei Catedre de studii umaniste <i>Eugenio Coseriu</i>	567
Emma TĂMĂIANU-MORITA, A Coserian Outlook on Textual Meaning – With Some Observations Regarding the Process of Translation	581
Dina VÎLCU, The Words of the Revolution and the Revolution of Words. An Integralist Perspective	597
Dumitru-Cornel VÎLCU, Istorie, istoricitate, temporalitate, timp în viziunea lui Eugeniu Coșeriu	613
Alessandro ZULIANI, Naïve Mistake or Scientific Fraud? Eugeniu Coșeriu and the Issue of Moldovenism	631

Past and Current Challenges in the Evolution of the Romanian Language, Literature and Culture

CONTENTS

I. LINGUISTICS

Alina-Mihaela BURSUC, Marius-Radu CLIM, Mioara DRAGOMIR, Cristina FLORESCU, Gabriela HAJA, Laura MANEA, Elena Isabelle TAMBA, Claudius TEODORESCU, Online Publication of the First Volume of CLRE: DA. Letters A–B	15
Mihaela COZMA, Theoretical and Practical Aspects of the Concept of (Un)Translatability in the Romanian Linguistic and Cultural Context	35
Irina-Marinela DEFTU, From Cultural Imperialism to Linguistic Imperialism: Lexical Considerations on the Use of Words of Korean Origin in Romania	47
Daiana FELECAN, A Type of Non-anthroponymic Identification	57
Oliviu FELECAN, The Name Covid-19: Sociolinguistic Implications	79
Alina-Georgiana FOCȘINEANU, Difficulties in the Acquisition of the Romanian Article by Arabic-Speaking Students	91
Rebeca-Ioana GÎȚ, Sports Terminology: from Classical Vocabulary to Eponymization in Gymnastics	95
Angelica HOBJILĂ, Communication and/ or Relation and/ or Adjustment in Online Primary Education	109
Silvia-Ioana ILUȚ, Diminutives - A Sociolinguistic Approach	121
Eugenia MINCU, The Greek-Latin Doublet < Lat. auricula, ae, f < Lat. auris, is, f and < Gr. ous, otos „Ear”: Etymology and Functionality	133
Ana-Maria PRISACARU, Considerations on Toponymic Tautologies	145
Gina SCARPETE WALTERS, On Qualitative Classifiers in Old Romanian Documents: 16th–18th Centuries	151
Mihaela SECRIERU, Sorin Stati – a Brilliant Representative of the Romanian Linguistics	173
Elena Isabelle TAMBA, Constellations in the Dictionary of the Romanian Language. Remarks	203

II. LITERARY HISTORY

Mihai BALTAG, The Mythical Image of Rome as Seen in <i>De reditu suo</i> (Rutilius Namatianus)	219
Alexandru BURLACU, The Test of Aesthetics: Bessarabian New-modernists	225

Nina CORCINSCHI, Poetry from Bessarabia. Post-nineties Scenarios.....	247
Iulian-Emil COȚOFANĂ, Points of View on <i>Nu</i>. A (Theoretical) Attempt at Critical Reception.....	257
Simona GALAȚCHI, Masculinization Processes of the Feminine <i>Psyché</i> in Hortensia Papadat-Bengescu's Works: The Case of Dia Baldovin	267
Oxana GHERMAN, The Image of Soviet Childhood in the Contemporary Romanian Novel.....	281
Ilinca ILIAN, A Quantitative Approach to Translations of Latin American Poetry in the First Decades of the Communist Regime in Romania (1945–1964).....	293
Emanuela ILIE, <i>The Story of a Struggle Without Success</i>. Sorana Gurian's Crisis Confession.....	315
Laura Ioana LEON, Literature and Medicine.....	325
Emilia-Andreea MOTORANU, Adrian Marino, a Lonely Spirit - between National Consciousness and Western Culture.....	333
Mihaela MUDURE, Dracula and the Challenges of the Romanian Campus Novel.....	343
Maricica MUNTEANU, Junimea's Laughter: a Form of Collective Education.....	355
Nicoleta NEȘU, Language and Temporality – about the Mother Tongue and Its Metamorphoses: Eva Hoffman.....	365
Ivana OLUJIĆ, The Silences in Tatiana Țibuleac's Novels.....	373
Cristinia PALADIAN, The Alexandrian Meter in Romanian Literature: Genesis, Evolution and Metrical Challenges.....	387
Flavius PARASCHIV, Victor Anestin and the Romanian S.F.....	397
Ioana Raluca PETRESCU, Petre Stoica and the Literary Phenomenon of the Lyricism of Things.....	411
Radu I. PETRESCU, Oneiric Imagery and Visionary Sight in Vintilă Horia's <i>Journals and Memoirs</i>.....	421
Cristina SĂRĂCUT, The Charmed Library of Sonia Larian.....	433
Sharon SCABIN, The Role of Women from World War I in the Romanian Bourgeois Society.....	443
Luisa VALMARIN, <i>Memory from Drama</i> (Sertarul cu aplauze) to <i>Irony</i> (Recviem vesel pentru tata).....	449

III. CULTURE AND IDENTITY

Felicia DUMAS, Romanian Identity Marks in <i>The Bilingual Dictionary of Orthodox Christian Terms, Romanian-French and French-Romanian</i>, Second Revised and Updated Edition	459
Santiago Daniel GUTIÉRREZ ECHEVERRÍA, Bolivian Literature and the Realism Paradox: from Socio-historical Realism to Post-realism...	471

Cristina-Alice TOMA, The Second “Great Passage” in Romanian Literary Folklore: Ballad and Fairy Tale. Lexical and Discourse Analysis	479
Felicia VRÂNCEANU, Premises of Consolidating Romanian Language Education in Chernivtsi (Late Nineteenth Century - Early Twentieth Century)	495

IV. THE NATIONAL SYMPOSIUM

Romanian Memorialism: between Historic Document and Aesthetic Object The 7th edition

Zamfir BĂLAN, Ion Valjan’s Memoirs (Ion Al. Vasilescu)	503
Daniela DOBOȘ, Translators’ Memoirs. Petre Solomon and Antoaneta Ralian	515
Raluca DUNĂ, Soldier Woman (1928). The War Diary of Jeana Fodoreanu	529
Lucia RĂDUCEA, Gib I. Mihăescu’s “Note de război” [War Notes] – Two Unprecedented Diary Notebooks	545

EUGENIU COȘERIU 100

Eugenia BOJOGA, The Presence of Eugenio Coseriu in Latin America or the Three <i>Eugenio Coseriu</i> Chairs	567
Emma TĂMĂIANU-MORITA, A Coserian Outlook on Textual Meaning – With Some Observations Regarding the Process of Translation . 581	
Dina VÎLCU, The Words of the Revolution and the Revolution of Words. An Integralist Perspective	597
Dumitru-Cornel VÎLCU, History, Historicity, Temporality, Time in Eugenio Coseriu’s View	613
Alessandro ZULIANI, Naïve Mistake or Scientific Fraud? Eugeniu Coșeriu and the Issue of Moldovenism	631

Procese de masculinizare ale psihicului feminin la Hortensia Papadat-Bengescu: Cazul Dia Baldovin

Simona GALAȚCHI*

Keywords: *dictionary of literary characters (Dia); Hortensia Papadat-Bengescu; psychoanalytic criticism; analytical psychology; interdisciplinary perspectives on literature*

Dia este personaj în romanele Hortensiei Papadat-Bengescu¹, sora vitregă a lui Nory, fiica Boierului Baldovin. Apare menționată în *Fecioarele despletite*² de către Nory sub numele de Lidia³, ca un fel de zeitate de care nu trebuie să se atingă nimeni, nici măcar cu părerea. Nory, plină de mândrie și recunoștință că o are ca soră pe Dia (Dia a contribuit la recunoașterea lui Nory ca fiică a Boierului Baldovin), nu permitea celorlalți (de ex. Anetei, în *Rădăcini*) nici măcar să pronunțe numele Diei: „sora ei era o ființă de lux, care trebuia apărată, căci singură nu știa a se feri... era sau prea indulgentă, sau prea severă” (*Rădăcini*, Papadat-Bengescu 2012: 720). Personajul se manifestă pregnant în romanele *Rădăcini* și *Străina*. Dia are o „siluetă sobră, statuară” (*ibidem*: 353). Este botezată Eftodia, după numele mamei ei, dar i se spune Dia.

Rămâne orfană de mamă – o mamă falică, mândră, conținător al cuplului ei cu Boierul Baldovin – în perioada oedipiană târzie. Este preluată pentru educare de guvernanta elvețiană Madò, pe care o adoră și cu care se identifică aproape complet în perioada formării ca adolescentă și ulterior, după moartea acesteia. Dia este crescută la „școli în străinătate, când uneori venea în vacanță în țară, la Crăciun sau Paște, tatăl ei nu mișca din București.” (*ibidem*: 421). Prin urmare, unica figură parentală, formatoare, prezentă în viața ei, este Madò. Madò era „profesoara, tutoarea, mentorul ei scump” (*ibidem*), iar Dia se entuziasmează ori de câte ori își amintește de pensionul de la Geneva. Madò o învățase „gimnastica voinței” (*ibidem*: 462) și iubirea de echilibru în toate, dar și faptul că: „l’homme c’est l’ennemi” (*ibidem*) (bărbatul este dușmanul, *n.t.*). „Faimoasa Madò, directoare de conștiință, mamă adoptivă, prietenă și pedagogă a Diei” (*ibidem*: 485). Boierul Baldovin o trimisese în Elveția, la aer curat, încă de pe când trăia soția lui, boieroaica; aceasta era bolnavă de plămâni, iar tatăl se temea, aparent, pentru

---

* Biblioteca Metropolitană București, Institutul „Mircea Eliade” – Compartimentul Studii Orientale. Cercetare, București, România.

¹ Prezentul articol este o continuare/completare a cercetării postdoctorale cu titlul *Când „se ridică vâlul” Hortensiei Papadat-Bengescu*, publicată on-line la adresa: http://www.cesindcultura.acad.ro/images/fisiere/rezultate/postdoc/rapoarte%20finale%20de%20cercetare%20stiintifica%20ale%20cercetatorilor%20postdoctorat/lucrari/Galatchi_Simona.pdf

² În acest articol, toate citatele sunt preluate după Papadat-Bengescu 2012.

³ V. *Fecioarele despletite*, în Papadat-Bengescu 2012 I: 455, p. 476 și nota 5 de la p. 1236.

sănătatea copilei. Când o cunoaște pe Nory prima dată, Dia se bucură, într-un „egoism pe care nu și-l bănuia” (*ibidem*: 420), că aceasta nu seamănă cu nimeni din neamul Baldovinesc.

Moartea lui Madò o ia prin surprindere și o vulnerabilizează în fața tatălui ce tocmai hotărâște pentru ea o căsătorie dezastruoasă, cu fiul lui Vrana – cel din anturajul Corei și Minettei Persu, despre care se spune că a fost ruinat la cărți de clica lui „Papa Bonifaciu”, de Lică și de Mika-Lé. Fiul lui Vrana, Radu, cu care Dia relaționează încă de când erau mici, are o carieră în armată, în cavalerie și este un afemeiat. Are o boală venerică în urma căreia moare retras, în Elveția. Dia este, desigur, supărată pe tatăl ei cel slab, ce s-a lăsat manipulat de Vrana și i-a distrus ei viața, fără să-și dea seama. Bănuiește existența Corneliei și negociază astfel cu boierul următoarea ei căsătorie, o alegere proprie. Dia se îndrăgostește de un om politic faimos, prezentat de o prietenă a mamei ei biologice drept „cam nepot de boieri” (*ibidem*: 568) despre care descoperă tardiv – după decesul lui – că avea doi copii cu o femeie din popor, în afara căsătoriei. Boierul Baldovin era disprețuitor din invidie – crede Dia – față de jocul politic îndrăzneț parcus de Deleanu, de aceea nu era de acord cu alegerea fiicei lui. În pragul nunții, Dia rămâne văduvă a doua oară: ministrul Jean Deleanu este ucis în fața Ateneului (împușcat pe stradă). Ziarele scriu că motivul este unul politic și i se ridică și o statuie, dar Dia susține că motivul este gelozia, acea relație ascunsă, adulteră. Dezamăgită, continuă să locuiască fără a se plânge, cu sora „numai de tată” (*ibidem*: 487) și „tutoarea” lui Deleanu („Deleanca” – *ibidem*: 431) pe care ajunge să o și înmormânteze.

Logodită cu Deleanu, Dia hotărâște să îl „oblige” pe tatăl ei să admită recunoașterea legală a relației lui cu Cornelia și, implicit, pe fiica lui, Nory. Ea o vizitează pe Nory la internat, la Pitar Moș. Această hotărâre a Diei pare influențată de „protestantismul puritan al lui Madò” (*ibidem*: 424). Momentul acestei decizii coincide însă cu îmbolnăvirea boierului, cu terminarea liceului de către Nory și cu vizita metresei lui Deleanu, alături de cei doi bastarzi ai acestuia. Toți consideră că „Nory a isprăvit cu învățătura” (*ibidem*: 423). Dia se oprișe la acest nivel și prinsese niște vremuri când la pension elevele erau educate în principal în spirit practic – ceea ce crease Diei un sentiment de inferioritate, prin comparație cu cele studiate de Nory.

Pe Deleanu îl iubise pentru reacțiile lui neprevăzute și pentru snobismul aparte, „cel de a privi de sus atât pe stăpânitori, cât și vulgul, ceea ce era preceptul chiar al politiceii lui” (*ibidem*: 461). Când rămâne văduvă și a doua oară și își mai pierde și tatăl (care moare), Dia refuză să se ocupe de moșiile părintești, le lasă intenționat să se piardă. Vrea să lichideze tot, să nu mai rămână nimic din ceea ce a aparținut părinților ei sau, poate, doar tatălui ei. Ea salvează doar Baldovineștii, pentru a respecta ultima dorință (de pe patul de moarte) a mamei ei. Mama ei adusese în căsătorie moșia Gârlele. Dia pierde casa de pe strada Plantelor, rămâne cu cea de pe Izvor și cu „conacu doi” (*ibidem*: 344). Nu îi permite nici lui Nory să intervină: „ai fi zis că Dia simte o plăcere să vadă totul distrus în jur.” (*ibidem*). Nory crede că motivul este cea de-a doua văduvie. Dia este foarte secretoasă, nu dezvăluie nimic din suferințele ei lui Nory, iar Nory se simte chinuită de suferința ei ascunsă și încearcă să o vindece, găsindu-i un nou partener care s-o facă să-i uite pe cei anteriori. Dia, „o providență cu chip frumos” – după cum o consideră Nory în

timpul relației ei cu Aneta Pascu – „dorea să cunoască pe pârlița de Aneta” (*ibidem*: 426).

Dia iubește liniștea și singurătatea, îngrijește cu sfințenie ea însăși mobilierul moștenit de mama ei, nelăsându-i pe alții să se atingă de el. Și mama ei tratase cu aceeași venerație acel mobilier scump, Empire. Dia, „cu firea ei rezonabilă și ordonată” (*ibidem*: 486), respectă etichetele și orarul, are răbdare să „dreseze” servitoarele, o consideră pe Nory prost crescută pentru că nu-și poate corecta obiceiul vechi, din copilărie, de a da buzna în cameră, fără a ciocăni în prealabil. Nory trebuia în prezența ei să își înfrâneze zelul ce îi era specific, deoarece orice pasiune inspira dispreț Diei. Dacă pentru servitoare și pentru „copilărosul ei *Papa*” (*ibidem*: 532) avusese răbdare, pentru Nory, Dia nu mai avea, pentru a-i corecta educația. Dia urăște la Nory ceea ce numește „indiscreție”, dorința lui Nory de a-i cunoaște viața personală.

Dia strălucea pretutindeni, frumoasă în felul ei cam măreț, cu trăsăturile clasice ale feței corectate de un nas perfect, însă ușor ridicat în sus, deschis pe nări cizelate, un nas obraznic într-un chip sever, care da caracter figurei. La severitatea ansamblului, a ținutei cam rigide, a glasului cam sever, a gestului puțin autoritar, nasul aducea un corectiv, o fantezie (*ibidem*: 487).

Madmoiselle cultivase la Dia gustul aritmeticei, a coloanelor de cifre, a registrelor verzi. Își dase seama că în viitor va avea mai mult cu ele de lucru decât cu muzica. Diei i se dezvoltase astfel gustul socotelilor, al economiei, chiar al speculei bine înțelese, oneste, fără a i se deforma apucăturile aristocratice, gustul estetic, voluptatea obiectului de lux. Pedagogă Madò se pasionase pentru opera de educație ce i se încredinșase, se ocupase de Dia, de sufletul, de spiritul, de instrucția și, mai ales, de educația, de igiena trupului, de mistica pupilei; aci se oprea capacitatea ei educativă, aci se oprise și dezvoltarea elevei. De intrigi, de amoruri, de pasiuni și de viții, și una, și alta erau străine, stângace, cel mult le admiteau omeneste, le tolerau de la distanță la alții, le repudiau însă pentru ele, le opuneau armătura unui dispreț politicos (*ibidem*: 517).

Dia era, prin urmare, „modernă și puritană, emancipată și cuminte” (*ibidem*: 518). Ea continuă, chiar după moartea lui Madò, să îi scrie scrisori. Este o metodă terapeutică pentru ea, nu doar de a-și face ordine în gânduri, ci și de a face față doliului cauzat de pierderea acestei mame adoptive. Scrisorile sunt un fel de conversație cu sine, cu Madò din interiorul ființei ei, cu care se sfătuiește încă. Madò fusese mai importantă chiar decât iubitul logodnic Jean Deleanu. Dia era în Elveția când a aflat de moartea acestuia, iar la întoarcere, la funeralii, a fost luată prin surprindere de vizita amantei și a celor doi copii ai lui Deleanu. Dia își încheie scrisorile cu „Dar nu am a mă plânge!” (*ibidem*: 536).

În general, oamenii nu puteau citi în sufletul Diei: îi este specifică „răceala ciudată care înșela pe oricine asupra simțirii ei” (*ibidem*).

Dia nu-și abjurase patria, nici religia, numai pentru că așa crezuse de cuviință profesoara ei. (...) Nory se întreabă cum ar fi reacționat Dia în aceleași împrejurări, dacă ar fi avut o altă îndrumare sau nici una, ca ea, de pildă (*ibidem*: 670).

La sfaturile lui Madò, Dia o idolatrizase pe mama ei, o împodobise cu virtuți imaginare, iar tatălui ei îi iertase slăbiciunile, alintându-l și consolându-l: „Dia frânsese multe ambiții în viața ei, va frânge și autocrația sorei ei vitrege”. (*ibidem*: 677). Dia crede că defectele lui Nory – defecte mărunte, dar de importanță capitală – provin dintr-o creștere în care a lipsit disciplina.

Dia îl cunoaște pe Dr. Caro cu ocazia îmbolnăvirii Cornелиei și, ca și Aneta Pascu, îl place instantaneu. Nory își dă seama cu durere că Dia o consideră pe mama ei, Cornelia, o „ființă incultă, inferioară” (*ibidem*: 682). Geloasă pe relația ce părea să se înfiripe între Dia și Caro, Nory începe să observe că Dia nu sărută niciodată cu buzele și abia atingea locul „sărutat”, formal, fără a schița sărutul, ca toți oamenii. Nory nu înțelegea doliul ei împietrit, cel lipsit de lacrimi. Poate că o neurastenie o pândea pe Dia. Nory se îngrijora, gândindu-se că poate Dia este la menopauză. Nory se bucură să vadă că Dia cere să aibă telefon în camera proprie, că ridică storurile pe care nu le ridică niciodată – acestea erau semnele că Dia iese din doliu. Dia ieșea să se plimbe chiar.

Nory se bucură și se gândește că trebuie să-i aducă un „nou amor”, pe Coti, ca să-l elimine pe Caro din ecuație. Acesta vine în vizită la ele și la Aneta, pe care o primiseră în gazdă, la rugămintea lui Niță Pascu. Dia observă însă „reaua dispoziție a lui Coti față de Aneta” (*ibidem*: 772). În plus, Coti, deși avea o atitudine corectă, îi făcea Diei „un fel de curte” „ca un dobitoc” (*ibidem*: 771).

Pe Dia, tânărul parvenit o plictisea cu lipsa lui de educație, cu aerul de suficiență, cu mutra lui de *beau garçon*, cu deșteptăciunea lui fără cultură, insistența de a conversa și, mai ales, cu prezența repetată, fără de cunoașterea măsurii... Ce simț al măsurii avea Caro, instinctiv, prea subtil, dozat cu prea multă intuiție a limitelor... Un arcuș pe coardă...” (*ibidem*: 790).

Nory încearcă să-i spună Diei că tânărul Coti nu îndrăznește să spere la o logodnă cu ea, cu Dia, dar aceasta i-o taie scurt. Dia continuă cu entuziasmul ei exagerat – crede Nory – pentru Caro cel însurat. Dia „surâdea, surâsul perpetuu, exasperat, al Jocondelor” (*ibidem*: 825). Văzând că Nory încearcă să o forțeze să se căsătorească cu Coti Pascu, Dia se retrage din cameră și îi anunță netam-nesam, descumpănindu-i pe amândoi, că le acordă celor doi binecuvântarea de a se logodi.

Dia o vizitează pe Aneta la spital. Îl roagă insistent pe Caro să se ocupe de Aneta, să o salveze cu orice preț și își oferă sprijinul financiar total chiar pentru cea mai scumpă proteză. Ulterior Nory află că Dia plecase brusc în Elveția și dorea să pună pe picioare o afacere hotelieră acolo. Dia o roagă pe Nory într-o scrisoare să se ocupe de recuperarea moșiilor părintești. Motivul plecării: „oameni pe care se temea să nu-i iubească mai mult decât trebuie: *N'aimer personne plus que cela n'est salulaire!*” (*ibidem*: 851) („Nu iubi pe nimeni mai mult decât este sănătos să iubești!”).

În Elveția, la Beau-Site, Dia meditează la dragoste, la ceea ce simte pentru Caro. Îi scrie în continuare lui Madò, dar nu primește nici un răspuns de la ea, deoarece „Madò nu cunoscuse stări lirice” (*ibidem*: 1045). Madò îi fusese alături Diei la fiecă durere, însă iubirea era o boală. Îi revin în minte cuvinte de-ale lui Madò referitoare la așteptare, la răbdare. „Așadar, va lăsa starea ei lirică în voie până când va înceta...” (*ibidem*: 1046), până când Caro va interveni, dacă va

interveni. Este impresionată de drama lui Ghighi (fiul Elenei Drăgănescu care s-a sinucis) și se consolează că alții au dureri și mai mari decât ale ei.

Primește tulburată vestea că Dr. Caro va sosi în Elveția la Lausanne, cu soția sa, Madona și că o va vizita și pe ea, pe Dia, la Montreux. Madona, bolnavă în faza finală, înaintea morții, vede că Dia nu ține morțiș să îl aibă pe Caro și își spune în sine: „Mai bine ea ca alta!” (*ibidem*: 1062). Dia o cheamă pe Nory în Elveția pentru Madona cu care Nory era prietenă de o viață: „*Ta présence nécessaire!*” (*ibidem*: 1063).

Dia reapare în romanul *Străina*, chemată de Nory în vizită la Gârlele, unde locuia cu soțul ei, Boier Grecu. Nory i-l descriese Diei într-o scrisoare: îi spune că vecinul arată bine, dar are un caracter infect. În contrapartidă, ca de obicei, Dia îi răspunde că, dimpotrivă, caracterul lui pare interesant. Dia se arată îngrijorată de hotărârea bruscă a lui Nory de a se căsători, iar Nory, ca și Dia altădată, are ambiția de a nu-i mărturisi problemele ei conjugale. În conversațiile cu Boier Grecu, „calul de bătaie (...) e sora ei Dia” (*Străina*, Papadat-Bengescu 2012: 19). Dia își dă, totuși, seama că lucrurile nu merg cum ar trebui în căsătoria lui Nory și deci schimbările în bine, sperate de Dia, nu aveau cum să vină. Nory o chemase în această vizită pe Dia pentru a o folosi drept tampon în relația ei cu Boier Grecu și, într-adevăr, rezultatele nu au întârziat să apară.

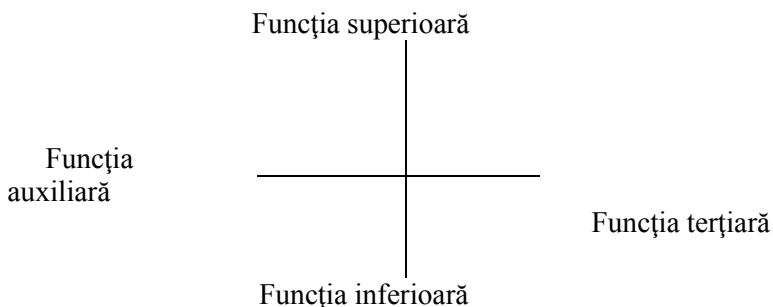
Când moartea lui Nory survine brusc, Dia se vede obligată să-și prelungească șederea la Gârlele până la ameliorarea doliului Boierului Grecu. Constată despre el că are tendința de a fabula și i-o și spune în față, dar în felul ei subtil și superior, de ironie. Îi comunică, de asemenea, superioritatea ei în experiența singurătății – fără a mărturisi că întotdeauna a fost o amatoare de singurătate, spre deosebire de el, fără a realiza că la el singurătatea se datorează neputinței, pe când la ea suficienței de sine.

Abordarea personajului din perspectiva psihologiei analitice și a psihanalizei

Dia aparține tipologiei rațiune-senzație introvertită. Mama ei adoptivă, Madò, nu a știut să o învețe nimic despre funcția sentiment – aceasta este funcția ei inferioară.

De menționat faptul că Carl Gustav Jung stabilește patru funcții de cunoaștere a lumii, complementare și opuse: două raționale – rațiunea și sentimentul (simțirea) – și două iraționale – senzația și intuiția (a se vedea tipologia funcțională descrisă în Jung 1997). Potrivit cercetărilor sale, dezvoltarea acestor funcții este inegală. Una dintre funcții este dominantă și dă caracteristica principală a personalității. „Tipul senzație introvertită se orientează după intensitatea participării subiective a senzației declanșate de stimulul obiectiv”. (Jung 1997: 428). El poate izbi prin liniște, pasivitate, stăpânire rațională de sine. Se străduiește neconținut să echilibreze lucrurile, înălțând ce este prea jos, coborând ce este prea sus, domolind entuziasmul exagerat, înfrânând extravaganța, reducând neobișnuitul la formula justă. Drept pentru care devine lesne victima agresivității și despotismului celorlalți. În nevroză manifestă „obsesii dintre cele mai respingătoare față de obiecte” (*ibidem*: 431), mascate de simptome de epuizare. Tipologiile nu se regăsesc în stare pură, ci intră în combinații de câte două manifeste, conștiente și două opuse, inconștiente.

Opozițiile dintre funcții sunt atât în cadrul categoriei rațional (gândire, simțire), cât și în cadrul categoriei irațional (senzație, intuiție). Dintre cele patru funcții, una este dominantă, iar una este cel mai slab reprezentată. Ele sunt reprezentate sub schema:

(apud Beebe 2004: 91, 106).

Dia are o identificare⁴ inițială cu mama ei biologică, care era o persoană cu complex de superioritate⁵ și era conținător⁶ al relației de cuplu cu Boierul Baldovin. Peste această identificare se așază identificarea cu filozoafa Madò care, deși era o servitoare, o trata pe Dia cu respect, întărindu-i și dezvoltându-i încrederea în sine, pe care Dia deja o avea din identificarea anterioară. Madò este cea care o ajută pe Dia să iasă din identificarea cu mama ei care murise și îi redă o nouă identitate.

Tatăl ei a fost destul de absent și de slab reprezentat în relația cu ea⁷, așa cum fusese și în relația cu soția lui. Identificările ei cu două femei „masculine” și

⁴ *Identificare*: termen freudian prin care se exprimă ceea ce dorește un individ să fie. Identificarea poate lua forme succesive. Ea este definită ca un „proces prin care un individ devine asemănător cu un altul, în totalitate sau parțial” (Larousse 2006: 552).

⁵ Alfred Adler punctează trăsături ale *complexului de superioritate* astfel: „apare de cele mai multe ori clar conturat în atitudine, trăsături de caracter și opiniile despre propriile dotări și capacități supraomenești. El poate deveni vizibil și în pretențiile exagerate față de sine și față de ceilalți. A fi cu nasul pe sus, vanitatea în ceea ce privește înfățișarea exterioară, fie ea nobilă sau neglijentă, ținuta excentrică, atitudinile exagerat masculine la femei și cele exagerat feminine la bărbați, aroganța, exuberanța, snobismul, mania de a se lăuda, comportamentul tiranic, înclinația de a căuta nod în papură, descrisă de mine ca tendință de depreciere caracteristică, cultul exagerat al eroilor, ca și înclinația de a se bate pe burtă cu persoane proeminente sau de a porunci celor slabi, bolnavi sau insignifianți, accentuarea unei particularități speciale, abuzul de idei prețioase și de curente de idei în scopul de a-i deprecia pe alții etc. pot să atragă atenția și să ducă la descoperirea unui complex de superioritate. Tot așa, explozii emoționale ca mânia, setea de răzbunare, mâhnirea, entuziasmul, râsul zgomotos obișnuit, incapacitatea de a asculta pe cineva și de a-l privi în ochi, devierea asupra propriei persoane a unei conversații, entuziasmul obișnuit în ocazii adesea neadecvate pentru asemenea manifestări demonstrează foarte frecvent un sentiment de inferioritate care evoluează spre un complex de superioritate. De asemenea, presupunerile superstițioase, credința în capacități telepatice sau în premoniție, în inspirații profetice trezesc pe drept cuvânt bănuiala de complex de superioritate” (Adler 1996: 66).

⁶ C.G. Jung explică relația a doi soți ca pe o relație între „cel cuprins” (*conținut*) și „cel cuprinzător” (*conținător*): „cu cât mai statornic este cel cuprins, cu atât mai expulzat se simte cel cuprinzător” (Jung 1994 III: 71).

⁷ Dia își considera tatăl un „minor” (Papadat-Bengescu 2012 II: 522 (romanul *Rădăcini*), un „gosse de père”⁷ (*ibidem*: 538).

imaginea contrasexuală⁸ adusă de tată creează Diei un animus canin⁹. Dia are un Oedip inversat¹⁰. Are, de asemenea, un complex matern de tip patru (*apud Jung*)¹¹: este îndrăgostită de feminitatea femeilor și a bărbaților. Pe Nory o displace, deoarece îi pare masculină, nesupusă principiului Numele-Tatălui¹², ca ea. Este atrasă de bărbați ce au complex (oedipian) Don Juan¹³ (inclusiv pe Caro, Nory îl

⁸ Imaginea *contrasexuală* reprezintă imaginea inconștientă a partenerului sexual al subiectului. Această imagine se formează inițial în baza relației subiectului cu părintele de sex opus și se actualizează de-a lungul vieții în funcție de relațiile cu alți parteneri sau persoane de sex opus. (Minulescu 2001: 174). La bărbați, această imagine se numește *anima*, iar la femei se numește *animus*.

⁹ *Animus canin* (numit și „soarele negru”, *sol niger* în psihologia analitică) reprezintă identificarea femeii cu tatăl, afișarea unui comportament masculin, agresiv, dominator. (McLynn 2000: 111) C.G. Jung a folosit această imagine în lucrările sale din ultimii ani, legate de procesul de individualizare pus în relație cu alchimia. Jung și Von Franz au pus *sol niger* în legătură cu Saturn, cel care pedepsește, distruge, aduce pierderea și moartea. În esență, *sol niger* reprezintă partea cea mai profundă, cea mai întunecată a inconștientului a cărui cunoaștere poate avea o puternică forță transformatoare (cf. Marlan 2005; v. Von Franz 1980 și Henderson, Sherwood 2003).

¹⁰ Oedip este personajul care, fiind alungat de acasă de tată pentru a preveni împlinirea unei profeții, ajunge, necunoscându-și părinții, să își ucidă propriul tată (pe Laios, regele cetății Teba) și să se căsătorească cu propria mamă (Iocasta). În explicarea psihanalitică a complexului oedipian se pune de la acceptarea diferenței dintre sexe care duce, în cazul tuturor copiilor, la alegerea unui obiect al complexului. Acest obiect se proiectează fie pe părintele de același sex, fie pe părintele de sex opus: „Oedip direct (dorință incestuoasă față de părintele de sex opus) și Oedip inversat sau negativ (dorință incestuoasă față de părintele de același sex)” (Perron, Perron-Borelli 2005: 20). Emergent în jurul vârstei de 5 ani, complexul reapare la adolescență și precede „trecerea la organizarea genitală adultă” (*ibidem*: 108). Trăsăturile generale ale Oedipului constituie un model de dezvoltare și funcționare psihică. Parcursul complexului capătă forme particulare pentru fiecare persoană în parte. Renunțarea oedipiană stă la baza posibilelor progrese ale civilizației (*ibidem*: 114). Organizarea oedipiană și post-oedipiană este un rezultat al conflictelor oedipiene. Schema de dezvoltare a psihicului poate conține straturi, fixații, regresii. Fixațiile, regresii, ca manifestări ale nevrozelor, pot precede stadiul falic – de exemplu de organizare preoedipiană – și sunt de natură oro-anală, conform pulsionilor erotico-anale și sadice. O fixație cu prevalență a conflictului oedipian se concretizează în isterie. „Oedipul” este, cu alte cuvinte, „complexul nodal al nevrozelor” (Jung 1999: 5). Organizarea post-oedipiană integrează doi versanți ai complexului oedipian: cel direct și cel inversat. „Investiri erotice ale Oedipului pozitiv” (i.e. direct) „se transferă asupra partenerului sexual din cuplu, în timp ce investiri homosexuale (legate de versantul oedipului inversat) vor alimenta, sub o formă mai mult sau mai puțin desexualizată, investiri relaționale în raport cu ceilalți externi cuplului sexual: părinți, prieteni, figuri sociale și chiar instituții. Destinul acestor investiții homosexuale, care sunt adresate în copilărie părintelui rival, contribuie (...) la formarea Supraeului și la investirea valorilor morale și sociale”. (Perron, Perron-Borelli 2005: 112).

¹¹ La femei, C.G. Jung numește patru ipostaze ale complexului matern: hipertrofia maternă, hipertrofia Erosului, identificarea cu mama și împotrivirea față de mamă. În primul caz femeile respective au copii, au o voință puternică și știu să își revendice drepturile lor materne. În al doilea caz, femeile respective au un instinct sexual exagerat și relaționează în special cu bărbați căsătoriți, distrug rând pe rând căsătorii și trec mai departe la următoarea victimă. Cel de-al treilea caz sunt femeile preferate ca soții, pentru că sunt goale de conținut. În cel de-al patrulea caz, femeia respectivă încearcă să se împotrivească mamei negând rostul sexualității, copiilor, căsătoriei, alege domenii de profesie ce nu intră în competiție cu cel al mamei, inclusiv pot ajunge savante; dacă se căsătorește, o fac pentru a scăpa de mamă și se întâmplă să aleagă, uneori, persoane care seamănă – ironia sorții – exact cu mama. Această cea de-a patra categorie are șansa de a avea o căsătorie reușită abia în a doua parte a vieții (Gorgos 1989: 50 și Jung 2003: 97–109).

¹² *Numele Tatălui* este un concept lacanian ce desemnează dimensiunea simbolică a legii, funcția paternă de semnificant, ordinea simbolică a limbajului (Larousse 2006: 830).

¹³ Complexul *Don Juan* se referă la acea „tulburare de comportament sexual (hipersexualitate) al unor indivizi de sex masculin, constând în căutarea continuă de experiențe erotice, cu un număr cât

numește „Cassanova”, în *Rădăcini*, Papadat-Bengescu 2012: 688)). Dar, în fond, detestă masculinitatea și pe bărbați, în general. În relațiile cu ceilalți, indiferent dacă sunt femei sau bărbați, iubește măsura și principiile, simboluri ale Numelui-Tatălui, respectiv, se iubește pe sine în ceilalți. Este anală¹⁴ prin obsesia ei pentru ordine și respectarea regulilor în orice domeniu. Se autoizolează din pricina sentimentului ei de superioritate – nimeni nu corespunde așteptărilor ei, toți trebuie corecți și îmbunătățiți. Acțiunile ei de binefacere sunt întreprinse în numele funcției raționale predominante a psihicului ei, din principiu, ea nu empatizează propriu-zis cu personajele pe care le salvează. Încearcă în mod constant să-și reprime *funcția sentiment* pe care și-o descoperă târziu, funcție emergentă abia în relația cu Dr. Caro. Își reprimă inclusiv sentimentele pentru el și renunță la relația cu el, deși acesta urma să rămână văduv și îi purta, la rândul-i, afecțiune și admirație.

Funcția senzație se manifestă în administrarea treburilor gospodărești, în inițierea afacerii din Elveția și în încercarea de a modera totul în jur, de a aduce totul pe calea de mijloc. Are o obnubilare a conștiinței cu arhetipul¹⁵ Persona și arhetipul Spiritului (*Marea Mamă*). Prin atracția pentru Dr. Caro și prin echilibrul dovedit în general, Dia pare să atingă stadiul Spiritului. Ea nu progresa însă în stadiul ultim, al Sinelui, din cauză că nu depășește „defectele” enumerate mai sus.

Afacerea hotelieră este o expresie falică¹⁶, inconștientă prin care ea încearcă să evadeze din „chingile” unei posibile relații cu Caro. Caro are afacerea lui în

---

mai mare de partener. Comportamentul erotomanic se caracterizează prin superficialitate și multitudinea legăturilor sexuale ale subiecților, preocupați să-și dovedească permanent capacitatea de a interesa și cuceri noi parteneri. S-ar datora unui narcisism accentuat, cu apariția în compensație a fricii de a nu fi suficient iubit și a unei fixații pregenitale a sexualității cu o componentă sadică. (...) Donjuanismul este considerat de unii autori ca un aspect al personalității de tip isteric masculin, iar pentru alții indică imaturitatea sexuală, fiind, în realitate, o încercare de reprimare a tendințelor homosexuale latente” (Gorgos 1987: 816).

¹⁴ Anal (stadiul) / *Fixație anală*: Termen psihanalitic ce definește atașamentul, mai mult sau mai puțin conștient, al subiectului față de stadiul anal de dezvoltare libidinală. Fixarea la un anumit stadiu poate duce la structuri caracteriale specifice sau formațiuni nevrotice tipice (în cazul fixației anale, simptomatologia este obsesională). (cf. Gorgos 1988: 194–195) Trăsăturile caracteriale specifice fixației în stadiul anal sunt: spirit de ordine, perseverență, punctualitate, economie, plăcerea de a prelungi preliminariile unor bucurii, sado-masochism, homosexualitate latentă, meticulozitate, agresivitate, perversiuni sadice etc. (cf. Gorgos 1987: 179).

¹⁵ Arhetipurile, în viziunea lui Carl Gustav Jung, sunt conținuturi ale inconștientului colectiv ce irump în conștiința subiectului atunci când acesta nu este conștient de ele. Primul arhetip este *umbra* și înmagazinează tot ceea ce eul, conștiința, reprimă și refuză ca fiind incompatibil cu noțiunea de bine. În acest sens, de pildă, Tricksterul este tot o formă de umbră ce era utilizată în trecut la carnavaluri sub forma unei măști (Jung 2003: 261–277). *Persona* este un conținut inconștient referitor la rolul deținut de subiect în societate. În Antichitate, persona era masca purtată de actor pe scenă (Jung 1996: 40–41). *Arhetipul Spiritului* este simbolizat de Marea Zeiță (la femei), respectiv, de Înțelept (profesor, vindecător, salvator) la bărbați. Este al treilea stadiu de evoluție al conștiinței (eului) după *umbră*, *persona*. Este urmat de al patrulea stadiu, *Sinele*, simbolul totalității (A se vedea Jung 2003: 214–257 și Minulescu 2001). Totalitatea, completitudinea reprezintă scopul ce trebuie atins în concepția lui C.G. Jung: omul trebuie să-și cunoască inconștientul și să-l țină sub control; omul nu trebuie să fie perfect, ci complet, adică să integreze în conștiință conținuturile inconștientului personal. (v. Jung 1998: 431). Arhetipul Sinelui este întruchipat de Iisus Christos.

¹⁶ Termenul de *falus* a generat noțiunile de *stadiu falic de dezvoltare psihică* și pe cea de *fixație falică*, cu extensiile de sens referitoare la *personalitate falică* și *femeie/mamă falică* (A se vedea De Mijolla 2005: 1261–1265). Fixația falică este regresia la obiectele iubirii primare și da trăsături de

România, ea o va avea în Elveția, deci drumurile lor nu se vor putea alătura într-o familie. Într-o relație de cuplu, ea vrea să fie conținătorul, nu bărbatul. Ca și mama ei, ea trebuie să fie conținătoarea cuplului. Ca și fata bătrână Madò, ea trebuie să aibă independență. Se autosabotează inconștient, pentru a nu se desprinde de identificările cu moartea ei mame. Ambele mame i-au creat complexe maternelne de tip 3 și 4 (în teoria lui Jung; a se vedea nota 12). De asemenea, nu se desprinde din „complexul Griselda”¹⁷ al tatălui ei: nimeni nu este îndeajuns de bun pentru ea.

Evadarea în Elveția este o fugă asemănătoare cu a celorlalte personaje ce suferă un șir îndelungat de pierderi afective (personaje ce traversează multe dolii). Spre deosebire de aceste personaje, Dia nu a fost deprivată afectiv, astfel că „degringolada” ei nu se asociază cu „pasiuni” absurde pentru bărbați (ca la Aneta Pascu, Nory, Ina, Mika-Lé și, într-o mică măsură, Coca-Aimée). Chiar și după ultima pierdere, cea a lui Nory – ultimul membru al familiei rămas în viață –, Dia rezistă bine. Hermafroditismul ei psihic sau poate doar masculinitatea ei o ajută să reziste bine singură, fără partener. Guvernată de principiul lui Thanatos¹⁸ și principiul realității, își amână propria viață (principiul Eros) și ucide totul în jur.

---

personalitate specifice: narcisism, exhibiționism, dorința accentuată de a apărea puternic (din punct de vedere sexual, dar nu numai). În sens larg, termenul de *falic* este utilizat pentru a descrie femeii cu trăsături masculine: autoritate, putere, independență și agresivitate de tip masculin (*apud* Gorgos 1988: 159). În cazul femeilor de acest tip, psihanaliza găsește explicația pentru aceste trăsături în manifestarea a ceva ce există în inconștient: invidia pe penis sau negarea absenței penisului.

¹⁷ *Complexul Griselda* este complexul tatălui față de fiica sa, în care, inconștient, tatăl refuză să accepte căsătoria fiicei sale, deoarece nu dorește să o împartă cu un alt bărbat, ci să o păstreze doar pentru sine. Acest complex are la bază o reactivare a *complexului lui Oedip*. În plan conștient, complexul (rivalitatea părintelui cu orice partener masculin al fiicei) ia forme generoase: atitudini de protecție, dragoste paternă, grijă pentru viitorul fiicei (Gorgos 1988: 285).

¹⁸ Principiul lui Thanatos (pulsivitatea/instinctul morții) vs. Principiul lui Eros (pulsivitatea/instinctul vieții) sunt noțiuni utilizate de Sigmund Freud și introduse drept concepte majore ale doctrinei psihanalitice. Pulsivitatea este un cuvânt derivat din latinescul *pulsio*, pentru a desemna „acțiunea de a presa, de a împinge” (Roudinesco, Plon 2002: 768). Pulsivitatea este „definită ca încărcătură energetică, sursă a activității motrice a organismului și a funcționării psihice inconștiente a omului” (*idem*: 769). Pulsivitățile sexuale (Eros) se află sub dominația principiului plăcerii, iar pulsivitățile de autoconservare (Thanatos) se află în slujba dezvoltării psihice, fiind determinate de *principiul realității* (*ibidem*: 770-771). Când pulsivitățile nu-și ating scopul (prin scop înțelegându-se atingerea rezoluției stării de tensiune printr-un proces de descărcare, *apud* De Scitvieux 1998: 74), „pulsivitățile sexuale pot cunoaște patru destine: inversarea, întoarcerea asupra propriei persoane, refularea și sublimarea” (Roudinesco, Plon 2002: 771). În cazul inversării pulsivității, S. Freud discută despre sadism/masochism și voaieurism/exhibiționism, iar inversarea se face în funcție de scop. În cazul inversării conținutului, iubirea se transformă în ură, dar reversul nu are loc (ura nu se transformă în iubire). Întoarcerea pulsivității asupra propriei persoane este interpretată de S. Freud ca fiind originată de un sadism originar. S. Freud teoretizează pulsivitatea de moarte pornind de la compulsie la repetiție. Inconștient și dificil de controlat, această compulsie la repetiție conduce subiectul în situații dureroase în mod repetitiv, ca replică a unor experiențe vechi. (*apud* Roudinesco, Plon 2002: 772) Procesul repetitiv nu poate fi explicat doar prin principiul plăcerii, ci și prin *principiul realității*: expunerea repetată la aceeași experiență dureroasă imunizează subiectul față de sursa anxioasă (cf. Gorgos 1987: 597-598). Pulsivitățile de moarte contribuie prin intermediul angoasei la instalarea subiectului în poziția depresivă făcută de teamă și distrugere (Melanie Klein *apud* Roudinesco, Plon 2002: 772). J. Lacan modifică definiția dată de S. Freud pulsivităților și le înscrie într-o abordare a inconștientului marcat de manifestarea lipsei și neîmplinirii. În acest sens, J. Lacan consideră pulsivitatea în categoria Realului. J. Lacan adaugă două noi obiecte pulsionale la cele deja existente în psihanaliză: adaugă vocea și privirea

Deși are afacerea hotelieră, Dia rămâne o prizonieră a Numelui-Tatălui, nu trece dincolo de formă și de „limitat”, de tipare, în relațiile sale cu oamenii. Succesul ei se reportează în planul practic, material, în timp ce lipsa de creativitate și deschidere, obtuzitatea își spun cuvântul în plan spiritual și în relațiile cu semenii pe care nu îi acceptă așa cum sunt. În relația cu Nory, ca și în relația cu Radu Vrana în copilărie, Dia își păstrează egoismul și narcisismul de copil unic, beneficiar al iubirii parentale, al cărei ideal narcisic l-a satisfăcut¹⁹. Pe cei „defecți”, capricioși, zburdalnici și impulsivi îi tolerează din politețe (așa cum îl tolerează și pe tatăl ei cel imatur, cum îl consideră ea), deși îi sparg bibelourile scumpe de fiecare dată când o vizitează, iar aceștia, la rândul lor, se plictisesc.

Ca și Coca-Aimée, Dia are un *cuplu-identificare* cu mama ei, cu Madò, primește iubire, este ținută și de *complexul Griselda* al tatălui ei, iar rezultatul este celibatul. Faptul că nu i-a lipsit afecțiunea o face să poată renunța la Caro, deși pare să o facă în numele unui principiu învățat de la Madò. Rămânând singură, putem afirma că ea rămâne un semnificat²⁰ al lui Madò. În acest sens, Dia are și o nevroză de *anagapie*²¹ – asemănătoare nevrozei de abandon – ce este provocată de pierderea mamei; această pierdere are drept consecință atașamentul ei excesiv față de Madò la care nu renunță până la sfârșitul vieții sale. Nory este tot o extensie a ființei familiei ei, de aceea trebuie să o (re)încorporeze în trupul de care aparține, respectiv, în numele lui Madò (a se înțelege în numele nevrozei *anagapiei*), ea îl obligă pe tatăl ei să le recunoască legal pe Nory și pe Cornelia.

(numindu-le obiecte ale dorinței) materiilor fecale și sânelui (Jacques Lacan *apud* Roudinesco, Plon 2002: 773). La Lacan, „obiectul dorinței se identifică cu juisanța pură, cu ceea ce se detașează de simbolic și de semnificat pentru a «cădea» cu riscul de a reveni în Real sub formă halucinatorie (forcludere)” (Roudinesco, Plon 2002: 664). Acesta este motivul pentru care Lacan recomandă reatașarea obiectului pierdut și nu blocarea în castrare, așa cum recomandă S. Freud. Pentru J. Lacan, obiectul nu este separat în obiect bun și obiect rău ca la Melanie Klein și Donald Woods Winnicott. Relația cu obiectul este guvernată de trei modalități de relaționare: privarea, frustrarea și castrarea, ierarhizate conform celor trei ordine (realul, imaginarul, simbolicul) (A se vedea articolul *Obiect (Relație cu)* în Roudinesco, Plon 2002: 661-662). „Privarea este definită ca o lipsă reală a unui obiect simbolic, frustrarea ca lipsa imaginară a unui obiect real (o revendicare fără sfârșit), iar castrarea este lipsa simbolică a unui obiect imaginar (rezolvare a enigmei diferenței dintre sexe: penisul lipsește femeii fără să o pună în inferioritate)” (Roudinesco, Plon 2002: 662).

¹⁹ Idealul eului parental proiectat de părinte asupra copilului se înscrie în noțiunea de narcisism secundar (descrișă în teoria lui Melanie Klein și Otto F. Kernberg). Acest scenariu narcisic al parentalității este explicat prin iubirea de sine în celălalt (ex. copilul seamănă cu părintele și îi satisface idealul proiectat, cazul Diei) și prin iubirea de celălalt diferit de sine (ex. copilul este diferit de părinte, dar, pentru că părintele nu e mulțumit de sine, e fericit că nu-i seamănă copilul). Echilibrul de forțe în relația părinte-copil depinde de acomodarea copilului la presiunea proiectivă, de jucarea rolului ce i-a fost desemnat de către părinte, fără să prezinte tulburări aparente de adaptare. Situațiile ce nu cer ajutor psihoterapeutic nu prezintă tulburări de relație și de dezvoltare (copilul este obedient față de părinte și relația pare armonioasă), dar „acești copii vor prezenta dificultăți psihice mai târziu” (*apud* Manzano, Palacio Espasa, Zilkha 2002: 16-17).

²⁰ *Semnificat*, termen preluat de Jacques Lacan din semiotica lui Ferdinand de Saussure, referitor la copilul ce îndeplinește dorințele unuia dintre părinții de la care preia o identificare. (A se vedea Larousse 2006: 1089.)

²¹ *Anagapie* este o nevroză subsecventă unor traumatisme psihice din copilărie sau atașamentului excesiv față de părinți sau de substituenții acestora (Gorgos 1987: 178).

Conform tipologiei lui Otto Rank²², Dia rămâne la stadiul cel mai de jos, de adaptat. În momentul morții lui Nory (despre care nu știa în mod conștient că a avut loc), Dia simte o înțepătură la inimă²³. Ea împărtășește aceeași boală de inimă ca și Elena Drăgănescu²⁴, ca și Drăgănescu, adaptați ce și-au izolat „inima” de „creier”, ce și-au reprimat funcția sentiment, dând prioritate rațiunii și senzației.

Complexele de masculinitate zugrăvite în personajele feminine ce primesc educație și respect, iubire (Nory, Dia, Elena, Coca-Aimée) par o „ambție” a Hortensiei Papadat-Bengescu de a dovedi ideea propusă de feminism în epocă, enunțată în România de Maria Buțureanu²⁵, că femeile pot fi raționale precum bărbații, dacă primesc același tratament ca aceștia (educație, bună creștere). Aceste personaje par idealuri feminine – în opoziție cu copiii nedoriți, ce sunt condamnați la complexe de feminitate²⁶ – și au fost apreciate ca atare până acum de cititori și de criticii literari. Excepția este, desigur, Nory, care primește afecțiune și respect,

---

²² Otto Rank nu este de acord cu soluția oferită de Sigmund Freud pentru rezolvarea *complexului Oedipian*, respectiv cu acceptarea castrării. El propune, dimpotrivă, păstrarea falusului ca secret al succesului în viață. Acest concept se reflectă în clasificarea tipurilor psihologice pe care o aduce în teoria sa: *tipul productiv* este descris ca fiind cel mai evoluat. Tipologia propusă de el este stabilită în funcție de gradul de succes al luptei pentru independență și al afirmării voinței cu care toți suntem dotați la naștere. *Tipul adaptat* este cel care a învățat să dorească în viață ceea ce alții l-au forțat și condiționat să dorească; în această categorie intră oamenii supuși în fața autorității și codului moral al societății, supuși datoriei, pasivi, submisivi, normali. Al doilea tip, numit *nevrotic*, dovedește o mai mare voință decât tipul adaptat, se dedică total luptei contra dominației exercitate din exterior, dar și din interior; adeseori, acești indivizi, nevroticii, extenuați de luptă într-atât încât nu mai fac nimic cu libertatea câștigată, sunt anxioși și se simt vinovați că manifestă atâta voință. Cel de-al treilea tip, *tipul productiv*, creativ, artistul, geniul, în loc să lupte cu sine, se acceptă și se afirmă pe sine așa cum este, creează un ideal și o nouă lume (*apud* Boere 2006, v. „Otto Rank”).

²³ Alte două personaje ale Hortensiei Papadat-Bengescu, Elena Drăgănescu și Manuela din romanul *Femeia în fața oglinzii*, simt o durere în inimă (expresie a reprimării laturii afective) în momentul în care suferă pierderi: Manuela îl pierde pe logodnicul ei Vălsan în așa-numitul „accident” și simte o durere în inimă, se teme de un accident de circulație sangvină. După sinuciderea fiului ei Ghighi, Elena „începuse a simți arsura în inimă, cea ca a unui cui înroșit, inimă care bătea prea tare; de ce, cu trecerea timpului, senzația aceea, în loc să se domolească, se accentua?” (romanul *Străina*, Papadat-Bengescu 2012: 176).

²⁴ Elena Drăgănescu moare în urma bolii de inimă. Adriana Praja din *Romanul Adrianei*, mai rău decât celelalte personaje, înregistrează un accident vascular cerebral.

²⁵ Maria C. Buțureanu preia o idee a Doctorului Aug. Forel din cartea *La question sexuelle*, unde acesta subliniază că „facultățile femeiei, încâtușate până acum în robie, își vor lua sborul îndată ce vor fi libere de a se desvolta egal și în aceleași condiții ca și la bărbat” (Buțureanu 1921: 68). Problemele ridicate de educația femeilor sunt discutate în contexte diferite de Buțureanu, în cartea sa despre femeie și mișcarea feministă, însă capitolul cel mai important în argumentația autoarei (capitol ce susține și teza Hortensiei Papadat-Bengescu din spatele personajelor mai sus menționate) este acela despre *Educația integrală* (v. Buțureanu 1921: 264-292).

²⁶ *Complexul de feminitate*, în definiția psihanalistei Melanie Klein, se referă la identificarea băiatului cu un personaj feminin, în genere cu mama. Copilul respectiv a crescut sub o influență maternă predominantă și exclusivă și resimte atitudinea mamei ca fiind castratoare. Prin urmare, el începe să dorească să fie ca mama lui. Complexul de feminitate este un proces inconștient de feminizare a psihicului masculin, de manifestare a atitudinilor feminine. Acest complex face trimitere pe de o parte la *complexul de inferioritate* al lui Adler și, pe de alta, la *complexul Oedip*. La unii copii, consideră Melanie Klein, acest complex generează, dimpotrivă, tendințe exagerat de agresive la copiii de sex masculin (Gorgos 1988: 177).

încredere în sine de la formatorii ei (bunicii), deși este un copil nedorit, iar ambivalența ei se reflectă în hermafroditismul fizic.

Bibliografie

A. Izvoare și lucrări de referință

Papadat-Bengescu 2012: Hortensia Papadat-Bengescu, *Opere*, vol. I, II, III, ediție coordonată de Gabriela Omăt, text îngrijit de Eugenia Tudor Anton (vol. I) / text îngrijit de Viviana Șerbănescu (vol. II) / text stabilit și note de Gabriela Omăt (vol. III), note și comentarii de Eugenia Tudor Anton și Gabriela Omăt, studiu introductiv de Eugen Simion, București, Editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă, Academia Română.

B. Literatură secundară:

- Adler 1996: Alfred Adler, *Cunoașterea omului*, traducere, studiu introductiv și note de Leonard Gavriliu, București, Editura IRI.
- Beebe 2004: John Beebe, *Understanding consciousness through the theory of psychological types*, în Cambray, Carter 2014: 83–115.
- Boeree 2017: C. George Boeree, *Personality Theories. From Freud to Frankl, Is.I.*, CreateSpace Independent Publishing Platform.
- Brătescu 1994: Gheorghe Brătescu, *Freud și psihanaliza în România*, București, Editura Humanitas.
- Buțureanu 1921: Maria C. Buțureanu, *Femeia. Studiu social*, ediția a II-a revăzută, București, Editura Librăriei SOCEC & Comp., Societate anonimă.
- Cambray, Carter 2004: Joseph Cambray; Linda Carter (eds.), *Analytical Psychology. Contemporary Perspectives in Jungian Analysis*, Hove and New York, Brunner-Routledge.
- De Mijolla 2005: Alain de Mijolla (Editor in chief), *International Dictionary of Psychoanalysis / Dictionnaire international de la psychanalyse*, vol. II. G-PR, Detroit, New York, San Francisco et al., Macmillan Reference USA.
- De Scitiaux 1998: Frédéric de Scitiaux, *Lexicul psihanalizei*, Traducere de Mihaela Osoianu Berneagă, Iași, Editura Institutul European.
- Gorgos 1987: Constantin Gorgos, *Dicționar enciclopedic de psihiatrie*, vol. I, București, Editura Medicală.
- Gorgos 1988: Constantin Gorgos, *Dicționar enciclopedic de psihiatrie*, vol. II, București, Editura Medicală.
- Gorgos 1989: Constantin Gorgos, *Dicționar enciclopedic de psihiatrie*, vol. III, București, Editura Medicală.
- Henderson, Sherwood 2003: Joseph L. Henderson; Dyane N. Sherwood, *Transformation of the Psyche. The Symbolic Alchemy of the Splendor Solis*, Hove and New York, Brunner-Routledge.
- Jung 1994: Carl Gustav Jung, *Puterea sufletului. Anthologie*, vol. I-IV, texte alese și traduse din limba germană de dr. Suzana Holan, București, Editura Anima. [Prima parte: *Psihologia analitică. Temeiuri*; A doua parte: *Descrierea tipurilor psihologice*; A treia parte: *Psihologie individuală și socială*; A patra parte: *Reflecții teoretice privind natura psihismului*].

- Jung 1996: Carl Gustav Jung, *Personalitate și transfer*, traducere de Gabriel Kohn, (Colecția Archetypos, 3), București, Editura Teora.
- Jung 1997: Carl Gustav Jung, *Tipuri psihologice*, traducere de Viorica Nișcov, București, Editura Humanitas.
- Jung 1998: Carl Gustav Jung, *Opere complete*, vol. 12: *Psihologie și alchimie. Simboluri onirice ale procesului de individualizare. Reprezentări ale mântuirii în alchimie*, traducere de Carmen Oniți și Maria Magdalena Anghelescu, București, Editura Universitas / Teora.
- Jung 1999: Carl Gustav Jung, *Psihanaliză și astrologie*, Selecție de texte, introducere și note de Jean Chiriac, Ediție critică, București, Editura Aropa.
- Jung 2003: Carl Gustav Jung, *Opere complete*, vol. 1: *Arhetipurile și inconștientul colectiv*, traducere din limba germană de Dana Verescu, Vasile Dem. Zamfirescu, (Biblioteca de psihanaliză, 53), București, Editura Trei.
- Larousse 2006, *Marele dicționar al Psihologiei*, traducere din limba franceză de Alina Ardeleanu, Sabina Dorneanu, Nicolae Baltă, Alexandra Borș, Matei Georgescu et alii, București, Editura Trei.
- Manzano, Palacio Espasa, Zilkha 2002: J. Manzano, F. Palacio Espasa, N. Zilkha, *Scenariile narcisice ale parentalității. Experiența clinică a consultației terapeutice*, Traducere din limba franceză Magda Ionescu, (Psihanaliza copilului și adolescentului), București, Editura Fundației Generația.
- Marlan 2005: Stanton Marlan, *The Black Sun. The Alchemy and Art of Darkness*, foreword by David H. Rosen (ed.), (Carolyn and Ernest Fay Series in Analytical Psychology, no. 10), /s.l./, Texas, A & M University Press, College Station.
- McLynn 2000: Frank McLynn, *Viața lui Jung*, Vol. II, *Un guru al epocii moderne*, traducere de Anca Irina Ionescu, București, Editura Lider.
- Minulescu 2001: Mihaela Minulescu, *Introducere în analiza jungiană*, (Biblioteca de psihanaliză; 35), București, Editura Trei.
- Perron, Perron-Borelli 2005: Roger Perron; Michele Perron-Borelli, *Complexul Oedip*, Traducere din franceză Teodor-Alexandru Pricop, (Spațiul Psy), București, Editura Fundației Generația.
- Roudinesco, Élisabeth; Plon, Michel 2002: *Dicționar de psihanaliză*, Traducere din limba franceză de Matei Georgescu, Daniela Luca, Valentin Protopopescu, Genoveva Teleki, (Biblioteca de psihanaliză ; 38), București, Editura Trei.
- Von Franz 1980: Marie-Louise von Franz, *Alchemy: An Introduction to the Symbolism and the Psychology*, (Studies in Jungian Psychology by Jungian Analysts; 5), Toronto, Inner City Books.

Masculinization Processes of the Feminine *Psyché* in Hortensia Papadat-Bengescu's Works: The Case of Dia Baldwin

The present paper is part of a dictionary of characters of Hortensia Papadat-Bengescu, one of the most important Romanian authors of the first half of the twentieth century. It focuses on Dia, a character in the novels entitled *Rădăcini* [Roots] and *Străina* [The Foreign One]. The perspective adopted for this analysis is psychoanalytical criticism, i.e. the views of the most important theories of personality from Sigmund Freud to his followers (Jacques Lacan, Otto Rank, Melanie Klein, or Alfred Adler), taking also into consideration the perspective of analytical psychology of Carl Gustav Jung. This psycho-critical approach of the literature belonging to this interwar writer was suggested by Gheorghe Brătescu in his book, in the Chapter *Hortensia Papadat-Bengescu, marea doamnă*

a prozei noastre analitice [Hortensia Papadat-Bengescu, the Great Lady of our analytical prose]. He points to the fact she was familiar with the Freudian ideas: “In the novels created in the late stages, we may quite frequently find Hortensia Papadat-Bengescu’s notations that not only reveal an undoubted initiation into the problems of psychoanalysis, but also seem to sometimes indicate a vocation as a psychoanalyst ... a dissident one” (Brătescu 1994: 85, my translation).

The study is structured in two distinctive parts: one that records the input data in the first part, which acts as a synopsis of the relevant information that is necessary for the subsequent analysis; biographical data provided by the text (parents, family connections, specifications about the early childhood), actions, relevant behaviors, defining thoughts of the character noted down by the author, the relationship with other characters, reactions viewed in context, the evolution of the character; and the interpretation of the collected data in the second part, following the logic of unconscious psychic mechanisms. The purpose of this insight is to discover the personality of the character at its core, beyond the appearances and beyond the fact that the use of the reflecting technique by Hortensia Papadat-Bengescu operates in the literary text. The character’s psychological complexes are identified and explained, as well as those diseases, mentioned by the author and relevant to the characterological sheet that is drawn up. The research methodology – consisting mainly in clarifications of the concepts underlying the formation of personality – is made available in ample footnotes.

Dia belongs to the category of female characters of Hortensia Papadat-Bengescu who illustrate masculinity complexes, along with Nory, Elena, Coca-Aimée. The author’s intention is to illustrate a feminist idea, that represented a real emancipating idea for that time: treated in the same way as men, women can be rational too. If they receive education, respect, good upbringing and love, they can become appreciated female personalities – in opposition to those unwanted children, characters of the same author, children who are prone to femininity complexes.